

Wittocx Eva, 'Bart Stolle; Visuele valstrikken - I make technology look ridiculous (Nam June Paik)'. 2009.

low fixed media show contact

Visuele valstrikken

"I make technology look ridiculous" Nam June Paik

In de huidige consumptiemaatschappij wordt ons netvlies dagelijks overspoeld door honderden beelden, teksten, affiches, internetpagina's, logo's, commerciële boodschappen, televisiefragmenten en dergelijke meer. Al deze prikkels vormen bewust en onbewust onze identiteit en wereldbeeld. Met elk van deze beelden participeren we op verschillende niveaus, gaande van genot, negatie, plezier, schuld over onverschilligheid tot scepticisme. Deze driedimensionale collage waarin we leven transformeert onze perceptie op de wereld. Een persoon van 40 jaar die in de Westerse maatschappij leeft, zou gemiddeld al één miljoen TV-commercials gezien hebben. Kunstenaars positioneren zich ten overstaan van de veelheid aan beelden en hoogtechnologische communicatiemiddelen. Ze wensen een persoonlijk antwoord te bieden op de media-gesatureerde wereld waarin globale communicatie de boventoon voert. Hun kunst laat toe dat de toeschouwer zich op een andere manier ten opzichte van de waarneembare wereld positioneert en roept het oppervlakkige entertainment momentaan een halt toe. De Koreaanse kunstenaar Nam June Paik was een van de eersten die in de jaren zeventig met zijn werk inspeelde op de opgang van televisie als een populair medium ter ontspanning. Met zijn televisie-installaties demonstreerde Paik dat het mogelijk was om op een creatieve en intelligente manier massa entertainment met een meer dan lichtzinnige boodschap te produceren. Vanuit zijn vaststelling dat we steeds vaker kennis opdoen via televisie dan door zelf werkelijk te 'ervaren' en dus eerder 'contact' hebben met technologie dan met de werkelijkheid, wil hij technologie vermensenlijken. Door een collage te maken van beeldelementen, en door vaak robotachtige installaties met televisies te maken, wil Paik de moderne technologie ontmantelen en demystifiëren. Bovenstaand citaat van Paik is van toepassing op de verbindingen die hij maakt tussen alledaagse elementen – zoals het branden van een kaars - en de hoogtechnologische media die hij hiervoor aanwendt. Waar er normaal gezapt wordt tussen snelle beelden en het verstrijken van tijd genegeerd wordt, incorporeert Paik een tijdscontinuüm waarbij verleden en heden in elkaar schuiven.

Op een heel eigen wijze maakt Bart Stolle gebruik van hedendaagse technieken en zogenaamd populaire media zoals video en animatie. Stolle is al enkele jaren als beeldend kunstenaar werkzaam en maakt zowel schilderijen, sculpturen, tekeningen als animatiefilms. In coherente installaties brengt hij zijn werk samen waarbij de nadruk ligt op animatiefilms uit de reeks 'Continuüm' die hij binnen een web van betekenissen inschakelt. De presentatie van zijn werk geeft hij de titel 'Low Fixed Media Show'. De titel is tegelijk een kritische verwijzing naar hoogtechnologische toepassingen (high / low fixed) en hedendaagse mengvormen (mixed / fixed media) tussen media, kunst en entertainment (show). Waar Paik opnames van de werkelijkheid ensceneert en manipuleert, vertaalt Stolle vertrouwde beelden en situaties naar een hoogst persoonlijke computertaal. Met enkele lijnen en geometrische vormen creëert hij een eigen uniforme robotachtige mensfiguur die hij tot leven wekt in computeranimaties met – op het eerste gezicht – een hoog entertainmentswaarde. Door zijn themakeuze, zijn techniek en de inschakeling van verschillende filmpjes in een ruimtelijke installatie slaagt Stolle er echter in om onze gevestigde kijk op de visuele cultuur te bevragen. Net door communicatiemiddelen te gebruiken die vertrouwd zijn - computer, beeldschermen, televisie, animatie – is zijn werk toegankelijk. Verleid door de visuele aantrekkingskracht van zijn beeldtaal slaagt hij erin om de betrokkenheid van de kijker te stimuleren en vragen op te roepen. Anders dan bij televisie of reclame gaat het Stolle niet om het brengen van een gebald eenduidig statement. Doorheen de ruimte bouwt hij een ketting van beelden en referenties op die de bezoeker op een persoonlijke manier kan lezen.

De beeldtaal die Stolle hanteert bij het maken van zijn animatiefilms is uiterst simpel. De wereld die hij schept is enkel opgebouwd uit lijnen en geometrische vormen. Geschematiseerde figuren bewegen zich voor een minimale setting. Zijn kleurgebruik beperkt zich tot zwart en wit, sporadisch aangevuld met de chemische kleuren kobaltblauw en cadmiumoranje. De wereld die hij oproept is tweedimensionaal. Gezichten van zijn personages zijn meestal leeg, herleid tot een pure cirkelvorm. De eenvoud van de vormtaal in Stolle's werk herinnert aan het Suprematisme van begin 20ste eeuw. Een kunstenaar als Kasimir Malevich reduceerde zijn beeldtaal geleidelijk om te komen tot een schikking van eenvoudige geometrische vormen in basiskleuren. De verschillende tweedimensionale elementen worden op zulk een wijze op het witte doek geschikt dat lijkt of ze zich in een eindeloze ruimte lijken te bewegen. Het Suprematisme, net zoals de bijna gelijktijdige stroming De Stijl, beoogde de realiteit terug te brengen naar de essentie om door een uitgepuurde compositie te verwijzen naar een dimensie achter de feitelijke werkelijkheid. Ook Stolle reduceert en schematiseert in korte filmpjes herkenbare situaties uit het alledaagse leven. Zijn doel is niet te komen tot abstracte composities, maar wel om de met beelden overladen werkelijkheid door schematisering te ondervragen. Zijn computertechniek maakt dat de meeste elementen herkenbaar zijn. Toch maakt de minimale informatie dat er een grote verantwoordelijkheid bij de toeschouwer komt te liggen, deze wordt namelijk haast verplicht om het beeld actief betekenis te geven – eerder dan dat de beelden op het scherm tot leven komen. Betekenisgeving of invulling door de kijker is volgens Stolle noodzakelijk aangezien “de mens niet kan leven in pure abstractie, hij moet zich betrokken voelen.” Gebeurtenissen zijn vaak zo herkenbaar, dat men er haast op automatische wijze emoties aan koppelt – zoals de drukte van een grootstad ('Snipe at a pixel') of een stervende man in een ziekenhuisbed ('Now is good'). Ondanks de minimale lijntekening zijn de filmpjes van Stolle aangrijpend. Terwijl kunstenaars zoals Malevich of Mondriaan zowat een eeuw geleden de werkelijkheid reduceerden om een inkijk te geven op een overkoepelende of achterliggende wereld, is Stolle's werkwijze verwant maar tegelijk complementair. De digitale animatiefilms van Stolle reduceren herkenbare elementen uit de realiteit om de kijker te verplichten verantwoordelijkheid op te nemen bij het geven van betekenis aan beelden. In die zin gaan ze niet uit van een 'algemeenheid' maar net van een 'specificiteit' van elke visuele prikkel.

Wat is animatie? Voor mij is animatie een film gemaakt op basis van tekeningen die door opeenvolging beweging suggereren, een genre dat meestal ter ontspanning dient. Met een dunne verhaallijn als basis worden situaties er vaak tot het absurde doorgetrokken, emoties uitvergroot, clichés benadrukt - genre Woody Woodpecker of Tom & Jerry. Voor Bart Stolle is animatie iets heel anders. Animatie is voor Stolle verbonden met 'animisme' of het geloof dat alles een ziel heeft. Deze zienswijze maakt dat alles – van een steen tot een blikje coca cola - met respect benaderd wordt, en dit zonder ingeschakeld te worden in een alomvattende ideologie. Bart Stolle schakelt zijn computerwerken in binnen deze animistische benadering. Zijn uitgangspunt is: hoe minimaler het beeld - dus hoe minder gegevens of details er meegegeven worden - hoe groter de kracht van het beeld.

De onderwerpen die Stolle in zijn filmpjes aansnijdt zijn erg uiteenlopend, zowel banaal als politiek geladen, en nemen elk een plaats binnen de reeks 'Continuüm' in. Sommige kunnen gezien worden als complementair aan of als afspinsels van andere films. Er zijn films die inspelen op de actualiteit, terwijl er bij sommigen eerder kunsthistorische linken kunnen gelegd worden en anderen dan weer eerder een abstract karakter bezitten. De afzonderlijke werken krijgen een bijkomende betekenis en komen pas ten volle tot hun recht door de plaats, grootte en hiërarchie die ze elk binnen de ruimtelijke opstelling innemen. Doordat de films allen een andere lengte en

intensiteit bezitten ontstaan er steeds nieuwe combinaties, wat maakt dat elke ervaring van de tentoonstellingsbezoeker uniek is.

Enerzijds maakt Stolle gebruik van een digitale vormtaal en iconen die ons erg vertrouwd zijn; anderzijds bouwt hij binnen de verschillende filmpjes ook abstracte elementen in die als stoorzenders werken. Wanneer een mannetje in 'Cold en deep' de zee in loopt, verandert het beeld van de zwart-witte lijntekening plots in een vibrerend vlak vol blauwe tinten, alsof het beeld door ruis verstoord is. Ook in andere werken van Stolle wordt het beeld soms onderbroken door een flits van het 'negatief' van de afgebeelde scène of van een werkelijke registratie van de werkelijkheid binnen de animatie. Werken zoals 'Tree' monden dan weer uit in abstracte composities die het proces van herkenning en betekenisgeving eveneens onderbreken. Niet enkel binnen de films zelf of in hun onderlinge combinaties bouwt Stolle een storende factor in. In STUK voegt Stolle ook aan het geheel van de installatie een kritische voetnoot toe. Waar 'Continuüm' zich in Leuven afspeelt op de L-vormige wand en in de omliggende ruimte, voegt Stolle een interessant element toe in de verborgen hoek achter de wand. Daar toont hij op kleine monitoren drie korte films gebaseerd op opnames en close-ups van registraties van de werkelijkheid. Terwijl de verschillende films van 'Continuüm' met een minimale techniek een andere, parallelle wereld opbouwen, tonen deze werken een abstract inzoomen op de werkelijkheid. Dit aspect van de tentoonstelling heeft het karakter van een laboratorium waar de kunstenaar op zoek gaat naar elementen uit de werkelijkheid die hem kunnen inspireren.

Stolle omhelst niet enkel het vermogen van animatie om spontaan mensen te boeien, door zijn minimale stijl, zijn onderwerpen en door storende elementen in te bouwen, bevraagt hij de instant amusementswaarde van beelden. Hij doet dit zowel in de filmpjes zelf, die flirten met abstractie en tegelijk met de realiteit, als in het geheel van 'Continuüm'. Stolle gebruikt digitale technieken niet om andere zintuigen aan het visuele te onderwerpen, maar hanteert het medium als een visuele valstrik om het publiek kennis te laten maken met het vervreemdende karakter van beelden. Door de minimale stijl die hij hanteert, verschuift betekenis van de dingen naar de geest en wordt de verantwoordelijkheid bij de kijker gelegd. Zijn werk bezit de verdienste om onze ervaring in de war te brengen door vraagtekens te plaatsen bij de uniformiteit van de wereld. De installaties van Bart Stolle laten toe het 'ik' te herontdekken als deel van de waarneembare veranderlijke wereld in het construeren van betekenis. In deze zin kan men Stolle's werk als een soort paard-van-troje of valstrik zien dat het publiek eerst verleidt om vervolgens de situatie om te keren en vrijblijvend kritische elementen te lanceren.

Eva Wittocx
© 2009 Bart Stolle